

RODEN DVORAK: 1844 - Ro-
den je češki skladatelj Antonio
Dvorak. Blo je sljedbenik neo-

Rosemarii Kraus - Dvořáková

Prapraneteř Antonína Dvořáka, génia světové hudby, s ro-
diči odsunutá po válce z Československa, což samo o sobě

je přinejmenším ostuda jako Brno, cítila a cítí s naším ná-
rodem v jeho těžkých dobách. Vyhledala mou adresu z jakého-
si seznamu a začala posílat balíky potřebných věcí rodinám
našich politických vězňů či jinak pronásledovaných občanů
komunistickou zvlášť. První dva balíky směřovaly přese mne
do Brna P.P. a do východních Čech paní J.S. k rozdělení nej-
potřebnějších. Dále již posílala přímo na adresy pověřených
ISO distribucí podobných zásilek či přímo rodinám některých
politických vězňů, třeba do Staré Říše rodině I.M.J. Když
jsem nedávno obdržel tiskopis z Charty 77 v němž mimo jiné
stálo, komu by bylo třeba ještě poděkovat /což znělo velmi
sympaticky/ za pomoc v době nesvobody, nerozmýšlel jsem se
ani okamžik a napsal jméno paní Rosemarii z Burgkunstadtu,
Spolková republika Německo. Přeji vzácné paní Rosemarii ješ-
tě hodně krásných chviliek nad chrámovými varhany a při chó-
rovém zpěvu i při cestách do Československa, její rodné vlaš-
ti, která její pomoc nikdy nezapomene.

V.H.

u v n i t ě č í s l a :

1. Denk ich an Böhmen in der Nacht - otevřený dopis
Karla Trinkewitze Ludvíku Vaculíkovi /Národní politika/
2. Josef V o l a ř í k: Playboy pro P l e b e j e ?
3. Emanuel Mandler poskytl rozhovor časopisu Interview
o vzniku LDS a kdo všechno je dnes liberálem.
4. Karel Š t i n d l: Je OH hnutím liberálním?
5. Chaim Herzog židovským komunitám - Chag sameach.

Předpokl.cena: 1,- Kčs MIČ 47263 Náklad: 50 výtisků

v y c h á z e l o 1 9 7 3 - 1 9 7 5
o b n o v e n o 1 9 8 7 r o č n í k 8 č í s

Vydává: Vladimír Hajný Red. Josef Volarík
ČSA 34, 787 01 Sumperk rada: Marta Zemanová

Uzávěrka: 15.6.1991

PLAYBOY pro PLEBEJE?

Americký měsíčník PLAYBOY, periodika mírně laděná do erotiky je mezi námi. V úterý 4.června naše ČTV ve 22,10 vysílala půlhodinku pod názvem Playboy mezi námi, záznam z mohutné propagační show v pražské Lucerně za přítomnosti propagandistiky a spekulativně vybíraných a prokádovaných "osobností" našeho prý života. Našeho života, caramba! Damned!

"Playboy změnil Ameriku, nezmění také nás?" Tak zněla jedna a tatáž stereotypní otázka reportéra-propagandisty-public relations s ne příliš přesvědčivou dikcí, otázka, kladená osobnostem, lidem udělaných televizními producenty za úplatek spočívající v pochvalném úsměvu "osobností".

Změnil Playboy koneckonců Ameriku? Jaká byla Amerika v době, kdy Playboy vyšel se svým prvním číslem? Statisticky a dokumentárně všemi dostupnými prostředky je prokázáno, že tehdejší Amerika, tedy USA /protože pod pojmem Amerika se rozumí také jižní část západní polokoule/ ještě neznala chorobu AIDS; drogy byly konzumovány ve zlomku dnešní úrovně, a to jen ve vybraných uměleckých kruzích; kriminalita všeho druhu jako je znásilnění, loupeže na otevřené ulici, přepady starých občanů v bytech; korupce nejroznatitějšího druhu dosahovala část dnešního stavu.

Jak tedy Playboy změnil Ameriku, jestliže si tuto změnu přivlastňuje a heslo "Playboy změnil Ameriku" se stalo jeho ústředním sloganem?

Změní Playboy také nás?

Netřeba služeb Playboy, aby nás změnil tak, jak "změnil "Ameriku". My se dokážeme měnit sami a v tom smyslu, jak by předpokládal Playboy se už měníme dávno před jeho prvním číslem. Na to sametová revoluce stačí sama. Na rozdíl od velké francouzské revoluce, která jak známo požírala své vlastní děti, naše sametová revoluce poté, co pozřela studenty, požírá své vlastní dědky. Dobrou chuť!

Obrovská a nepochybně nákladná Playboy show v pražské Lucerně byla dekorována nejen "osobnostmi", ale i vybraným papáním: pod mísami drahých jídel se prohýbaly stoly, pivo se nečepovalo, ale stovky číší seřazených jako stovky vojáků před nástupem čekaly na pozvednutí ke rtům lidí, kteří si na tuto pohybovou činnost tak přivykli, že číše drží ve svých prstech dokonce tak profesionálně, až vše vyhlíží šarmentně. Režisérský sestřih to vše ukazoval se vstupy z našich veřejných automatů, pivnic, lidového pohostinství. Propagační úmysl sledoval tento cíl: Vizte, jak papá a bumbá Amerika a jak ^{se}stravujete vy! To ji k takového bohatství, obžerství, koupelím v šampaňským/sic/ pozměnil Playboy. Vy jste zatím Plebejci /a jimi zůstanete, pokud jste vše, co Playboy v Lucerně naservíroval "zkonzumujete" i - jak se obecně říká - s navijákem/.

J.Volařík

Futbol

Denk ich an Böhmen in der Nacht

Milý Ludvíku,

Ty znáš mou lásku k citátům a proto Tě neudiví, že cituji Heinricha Heine. Často ho míjím, když jdu podle jeho pomníku před hamburskou radnicí, abych panu starostovi tohoto hansovního města referoval, co nového se děje v Praze v rámci smlouvy o partnerství obou měst.

Heine byl emigrant, který v Paříži vzpomínal na Německo: „Denk ich an Deutschland in der Nacht“ začíná jeho slavná báseň, kterou zná každý vzdělaný Evropan.

Čítával jsem si verše emigrantů za noci, kdy jsem myslil na Prahu jako na místo, kam se možná podívám co vetchý stařec anebo vůbec ne. Hledal jsem úřechu v cizích osudech — emigrantů. Dějiny literatury jich znají tolik! Mně byla obzvláště blízká Marina Cvětajeva, protože ji exil přivedl i do Prahy. Mám rád její báseň o Bruncvíkovi. Znáš ji bohužel jen v němčině. Končí verši

Ist ein Trost, ist Trauer
Unten? Du weißt mehr.
Ritter, du der Dauer
Wart und Wehr.

Napsala ji v září roku 1923. Čítal jsem si verše jiného ruského emigranta z Petrohradu, Josifa Brodského; třeba ty, které psal v Paříži. Každý z emigrantů chová zbytek naděje, že se přece jen nakonec vrátí do svého milovaného města. Také já jsem spoléhal na sílu času, když jsem parafrázoval verše Cvětajevové ve svém haiku

Bruncvíku, sčrežíš
čas s mečem?
Pod nábfcežím
dál řeka teče...

A potom se to skutečně stalo. Vrátil jsem se do Prahy hned poté, co Václavské náměstí naplnily statisíce demonstrantů.

Trávil jsem hodiny a dny ve Špalíčku a Auroře na Ulici 28.října, na desítkách schůzí, setkání, zájezdů. Psal jsem, kreslil, řečnil, vystupoval v divadlech, na symposiích, sjednával dohody, smlouvy, kontakty, pomoci, spolupráce. A měl jsem dojem, že se vyplňují naše disidentské sny o celonárodním konsensu, o společné cestě k lepšímu uspořádání věci společných. I když jsem byl skeptikem a chtěl jsem vidět i negativní stránky budoucnosti (a mnozí mě nazývali Kasandrou), domníval jsem se, že si lidé zachovají aspoň pár plamínků z onoho požáru nadšení prvních týdnů vzpoury proti nomenklatuře.

Měl jsem v mnohém i jiné názory na opatření, která by měla být učiněna po svržení režimu, ale spoléhal jsem se, že celkový trend změn bude mít onen směr, který povede ven z oné bídy normalizace a reálného socialismu, zpět do Evropy, k západní civilizaci, k demokracii a humanismu.

Devadesátý rok mě poučil o něčem jiném. Síla temna byla větší, než jsem si dokázal představit. Uvědomil jsem si, že jsem i já upadl do onoho věčného omylu intelektuálů, jak ho ilustrují ruské dějiny: onoho „putěšestvovanija v narod“ ruské inteligence za carismu na jedné straně a evropského ducha osvícenství na straně druhé: rousseauovského a voltai-

rovského přecenění síly myšlenek, výchovy, vzdělání, kultury, jejichž posledním výhonkem dnes je, myslím, i víra našeho Vaška Havla v sílu myšlenek, přesvědčení, ideálů pokroku a humanity.

Stále častěji musím myslet na mechanizmy revoluce, jak je ztělesnila revoluce francouzská. Stále se z ní můžeme učit. Proto jsem už v letech disentu přemýšlel o tom, co se stane, jestli naše vzpoura bude mít úspěch. A říkal jsem: „Běda, jestli my chartisté budeme muset sestavit první vládu!“ Neboť jsem věděl, že několik prvních vlád bude smeteno vlnami nespokojenosti, až jejich opatření sáhnou lidem na poslední zbytky jakéhos takéhos blahobytu a budou žádat odřikání, dřinu, dlouhodobé šetření.

A když jsem sedával na zasedáních v Koordinačním centru OF, na různých poradách a schůzkách, abych si dělal poznámky pro svůj možný román o sametové revoluci, rozhlížel jsem se po účastnících a ptal jsem se: kdo asi jsou naši budoucí Talleyrandové, Fouqueové, Rouxové, Maratové, Robbespierré, Napoleoni...?

Když jsem potom seděl s Petrem Pichartem krátce po jeho zvolení českým premiérem, na pařížské Sorbonně v Mazarinově salonku, kde seděl naproti mně pod velkým obrazem tohoto politika, ptal jsem se v duchu, zda si Petr Pichart vzpomíná na diskuse o smyslu českých dějin v samizdatových časopisech. Právě na půdě Sorbonny, v centru Paříže jsem musel myslet na osvícenské programy revolucionářů: jak nakonec všechno bylo jinak než v traktátech filosofů. Protože všichni myslitelé až na malé výjimky — podléhají blochovskému principu naděje, utopickému ideálu, že lidé jsou v podstatě dobří. Málokterý dává za pravdu Angličanu Hobbesovi, který soudil, že lidstvo se řídí zásadou bellum omnium contra omnes. A ptal jsem se, jak se bude dařit vládnout humanistickému filosofu Havlovi v zemi tak devastované sovětskou morálkou, švejkovským chytráctvím, broučkovstvím a dikobrazím pivním humorem. Měl jsem vizi hradčanského vládce, jak se vrací v noci v přestrojení z malostranské hospůdky a cestou vzhůru Nerudovkou vidí proti světlé obloze a stínu katedrály temnou postavu, která valí vzhůru k hradu kámen. „Buď zdrav, Sisyfe! Příteli milý!“, řekne pan Václav. A ze tmy se ozve: „To bude nákej vomyl, pane. Já si tady valím svou kuličku. Já sem nákej Hovnivál ze Strahova.“

Tákhle to vidím, když navštěvuji Prahu anebo když čtu české noviny a časopisy, které si dávám posílat do Hamburku. Neboť, a to je milý Ludvíku důvod, proč Ti píši, jsem zjistil, že teprve teď jsem se stal exulantem a že si to s úděsem uvě-

domuji, když za nočních hodin přemyslím o svém osudu.

Přilíš často se mi v Praze přihodilo, že mi lidé řekli: vy emigranti nám nemáte co mluvit do našich věcí. Zůstaňte si na Západě ve svém blahobytu a neradte nám, kteří jsme zde celou tu dobu trpěli a museli si dát líbit hanebnosti okupace a normalizace. A přitom většina s nás přijíždí s úmyslem pomáhat. Znáš řadu lidí, kteří celá léta obětovali svůj volný čas a své peníze exilové práci pro vlast a nyní už po řadu měsíců zanedbávají své soukromí a ruínují své úspory, aby pomohli své vlasti zpět do Evropy. Až přilíš často končí jejich akce v šupličích služebnících bývalé nomenklatury. Mohl bych vyčíslit mnohamístnou částku v dolarech a markách, které tak přišly vničeť. Lajdáctví, hloupost a někdy i vědomé záškodnictví tak ochuzují naši zemi.

Sametová pošetlost způsobila a působí neblahé škody. Stačí mi jen vzpomenout na noci, kdy jsem opisoval na své remingtonce protokoly VONSu. Domníval jsem se tehdy, že všechna ta jména soudců, policajtů a pochopů režimu zaznamenáváme proto, abychom je po převratu mohli volat k zodpovědnosti. Nestalo se tak, Nemožu se smířit s tím, že by mě v Praze měl soudit někdo, kdo sloužil husákovskému režimu ve lživých procesech proti chartistům. Nemožu se smířit s tím, že na svých místech sedí ti, kdo mají na svědomí Jaromíra Šavru, Pavla Wonku a desítky dalších disidentů.

Teprve teď, Ludvíku, chápu, proč se do poválečného Německa nevrátila většina protifašistických emigrantů: za situace, kdy dále na svých místech seděli služebníci hitlerovské justice. Kdysi jsem udělal desítky karikatur státního tajemníka z Bonnu Dr. Globkeho. Byl autorem i mně postihujících protižidovských norimberských zákonů o rase. A seděl si pak pohodlně dál v úřadu za Adenauera.

Koho mám karikovat teď? Zatím nebyl lustrován jediný soudce husákovské justice. Alespoň jsem o tom nikde nečetl. V humoristických časopisech si dále dikobrazí staří praktici, kteří za honorář budou dělat vtípky na kohokoli. Dnes hladce, zítra obrace. Podobně obrátili i mnozí psavci. A tak sedím zde na Severu a myslím na Prahu. Teď už trvale jako exulant.

A pomyslím na to už vůbec opustit všechnu politickou aktivitu. Neboť jsem si přlíš navykl žít v pravdě. Mnozí mi po návratu vyčetli, že my disidenti jsme si to zařídili pohodlně: podepsali jsme Chartu 77. Nějaké to vyslychání? Zákaz publikování? A že děti nesměly studovat?

Ale za to jsme si žili v morálním pohodlíčku. Kdežto oni, hrdinové normalizace, se museli valit se smrdutou kuličkou souhlasu. Jejich mlčící většina zachránila národ. Probrodili se tím hovnivským, oni; Sisyfové němého odboje. A teď z toho marastu vstávají a hlásí se o ministerská křesla, o prezidentsvíčka rozskovaného Československa, vzhůru k Liliputu! Každý své vlastní hovívko, svou

nikoli jako dříve přes německou ambasádu nebo přes Schwarzenberský archiv Viléma Přetana.

Ahoj! Tvůj Trínky

Košřemi a jeho soudci se ani nemusí ukryvat v konspiračních bytech a na půdách, neboť si klidně sedí dál ve svých kožených křeslech jako za Husáka a Jákeše. Je to dál absurdní hra jako ty od Václava Havla kdysi na Zábradlí. A mně se v tom nějak nechce hrát. Tak Ti to sdělují a dopis Ti, pošlu legální poštou,

wo Unrecht sich rankt am Hradschin empor, jak jsem Němcům vysvětloval v novinách, co je smyslem chartistického hnutí, chodil s portrétem Vaška Havla před husákovskou ambasádou v Bonnu. Jak jsem si žil v pohodlíčku života v pravdě, žive se z ruky do huby a věnuje většinu času exilové kultuře a politice. K čemu bych

zeměkuličku! Mall Alenáš se hlásí ke slovu, ivánku Vyskočile. Vstanou noví podvodníci!

Teď si tady za noci přemyslím, jak jsem psal exulantské haiku jako cvičení v němčině

Nachts danke ich an Prag,
ich Tor,

LIBERALISMUS?

Redakci INTERVIEW poskytli exkluzivní rozhovor pan
E. MANDLER, poslanec Federálního shromáždění
a předseda LDS

Liberalně demokratická strana vznikla ještě v čase komunistické moci. Mohl byste přiblížit čtenářům peripetie jejího založení a její činnost až do dnešních dnů?

Podle vnějších okolností bylo vše jednoznačné: nejprve, v druhé polovině 70. let, vyvíjela činnost skupina kolem ineditních Sborníků, navazující na ne-marxistický, nekomunistický literární časopis Tvář (vycházel v letech 1964 až 1965 a 1968 až 1969). Tato skupina, v níž byl z nůkdejší Tváře Bohumil Doležal,

Jan Nedvěd, Karel Štindl a já, se snažila na základě rozboru společenské situace vypracovat program pro postupný přechod od autoritativního komunistického systému k demokracii.

I když dosah tohoto úsilí byl omezen na několik desítek lidí, přece jen — na rozdíl od Charty 77 a v protikladu k ní — šlo o uvážování a snahu vyslovit politické. Proto když se v počátcích sovětské přestavby, tj. v polovině 80. let, zdálo, že u nás nastává čas liberalizace, vystoupili jsme veřejně. Nejprve společně s disidenty z Charty 77 (také a především s Václavem Havlem): v září roku 1987 jsme zaslali dopis poslancům FS s naléhavou výzvou k změně státní politiky ve smyslu demokratizace a odstoupení zkompromitovaných politiků.

Scházeli jsme se pak dále, zaslali jsme nejvyšším státním orgánům návrh zákonů (a vůbec návrhy) a pokoušeli jsme se uplatnit tyto naše písemnosti v českém vysílání Hlasu Ameriky. Ale tam o ně měli pramálo zájem. A také zájem disidentů o naše politické podnikání rychle klesal.

Když jsme k 40. výročí «Vítězného února» poslali ústřednímu výboru KSČ jakýsi odpovědný list s podrobným výpisem toho, kam až to v jednotlivých oborech života došlo, a že proces demokratizace musí začít co nejdříve a nejrýchleji, podepsali jsme se poprvé jako Demokratická iniciativa — a to už jsme byli sami. Chartisté pochopili, že pracujeme podle vlastního, a to politické koncepce, a začali se k nám chovat jako ke konkurenci; během roku 1988 ovšem s námi ještě neodmítali spolupracovat. V té době jsme již usilovali o získání co největšího množství příznivců (a to i na venkově) a v srpnu 1988 jsme se prohlásili společenským a politickým hnutím.

Naše veřejné vystoupení bylo jedním z kamenů, který vypadal z hráze autoritativního systému — a už začaly vznikat nezávislé skupiny a iniciativy jedna za druhou. Důležité bylo zvláště levicové, pacifistické Nezávislé mírové hnutí (byli tak niterně anarchističtí, že se s námi ani při nejlepší vůli vůbec nedalo spolupracovat) a ovšem HOS. A zde přicházíme k první peripetii.

Charta 77 jakožto hnutí vycházející z programových požadavků mravních, nikoli politických, byla existencí dalších nezávislých iniciativ postavena do otázky, jakým způsobem má s těmito skupinami spolupracovat. Posléze se političtí aktivisté Charty rozhodli jednoznačně v tom smyslu, že si je podřídí. Jakousi politickou expoziturou Charty 77 se měl stát: právě HOS s manifestem Demokracii pro všechny; ze 122 původních signatářů manifestu bylo 121 chartistů. Také na nás vyvinuli značný nátlak, abychom manifest podepsali, a vůbec nechtěli pochopit, že se jim jako politická skupina nechceme podřídit. Brali to podle osvědčené staročeské demokracie: my to chceme, a proto to vy musíte chtít také.

Bez ohledu na to Demokratická iniciativa vyvíjela politickou aktivitu a pracovala na programu přechodu od autoritativního komunistického systému k demokratické společnosti. Rozhodující bylo, že jsme se udrželi. A posléze s námi začal HOS (zejména Battěk a Lis) spolupracovat. Podíleli jsme se na přípravách demonstrací v říjnu 1988, v srpnu a říjnu 1989, spolupracovali jsme v Helsinském výboru atd.

V září 1989 uspořádala Demokratická iniciativa celostátní konferenci a přijala politický program — jediný opoziční politický program, který do listopadu 1989 existoval. Začali jsme ho hned uskutečňovat: snažili jsme se vytvořit z hlavních nezávislých skupin politickou opozici, která by soustředila lidi k zápasu s režimem o demokracii.

Bylo to ještě těžší než předchozí činnost a nakonec — co do výsledku — neúspěšné. Když se na tehdejší situaci podívám dnešními očima, řekl bych, že to bylo z těchto důvodů:

Především: od podzimu 1988 jsme byli pod silným tlakem StB, byli jsme často zadržováni, vyslýcháni, zamykáni do cel předběžného zadržování, udávání na pracovištích atd. Současně se mezi nás infiltrovali agenti StB. Ne, že bychom si toho nebyli vědomi, ale o těch nejdůležitějších jsem nevěděl nebo (případ dr. Matznera, před kterým nás varoval V. Benda) nechťli vědět. Někteří lidé nám ovšem byli podezřelí. Tak například se mezi nás vešel pan Zdeněk Mířek, pracov-

ník aparátu Čs. strany socialistické, a byl nám od počátku podezřelý natolik, že jsme ho do užší vedoucí skupiny nepustili. Zaměřil se tedy na mne a — měl smůlu: tři neděle před 17. listopadem jsem ho náhodou přistihl, jak podává zprávu svému fidicimu důstojníkovi (později, když pan Mířek působil v Modřanech jako předseda MNV, se Modřanský upřímně vysvětlil mému pokusu vysvětlit jim, co ho že to mají za předsedu).

S konfidenty to bylo ve skutečnosti velmi zlé. Teprve po listopadu jsme se postupně začali dovídat, kolik jich mezi námi bylo — a přímo v našem nejužším okruhu. Musím říci, že to pro mne bylo a stále ještě je šokující. Mezi agenty StB byli lidé, s kterými

jsem byl v denodenním styku, o všem jsem se s nimi radil, neměl jsem před nimi žádnou tajnost. Ani se nedívám, že jsme to na každém kroku měli tak těžké, když StB o všem předem věděla a mohla se podle toho zařídit.

Ovšem, v ostatních nezávislých iniciativách byla situace obdobná a to byl jistě také jeden z důvodů, proč se náš pokus vytvořit politickou opozici nezdařil. Snad se nemýlím, když řeknu, že tento nezdar svými důsledky zasahuje daleko po listopad 1989. Chtěli jsme ustavení opozice jako organizované politické síly. A to je to, co v Čechách a na Moravě chybělo především proto, že opozice se ustavit nechtěla — a když už tedy, ne jako politická — a když jako politická, tedy ne jako organizovaná. Disidentům by to zřejmě připadalo příliš komunistické... Poloaanarchistická teorie apolitické politiky přinášejí pak nedobré plody právě v současné době.

Máte na mysli hlavně odpor našich občanů proti členství v politických stranách?

Zdaleka nemyslím jen na nechuť lidí vůči politice. Myslím hlavně na povahu, charakter české politiky samé. Když se porozhlédnu, přestávám se divit, že politika lidí odpuzuje. Je v ní přespříliš čachrářství, nedodržování nutných pravidel, nepříslušných kompromisů. Ale jakým způsobem měla česká politika dojít k tomu, co je společný zájem jako takový, když odmítla být politikou? Jak mají někdejší disidenti znát meze přijatelného kompromisu, když oni «tehdy» jakýkoli kompromis považovali za něco, co pochází od ďábla? Chartisté tehdy říkali, že to, jak to chodí ve společnosti politicky, není vlastně zase tak důležité, protože nejdůležitější je, co se děje ve sféře mravní — zní to hezky a světě tomu dosud tleská. Jenomže domácí veřejnost má jiný názor, a to, že především záležel na politické skutečnosti. V tom se veřejnost chová političtěji než značná část politiky samé.

Zní to broživě a poněkud obecně...

Ano, ale jde o věci velmi konkrétní. Například vztah k zemskému zřízení. Česká politika ve své většině nepochopila, že restituce zemského zřízení, které tu de facto až do komunistů existovalo po celé území, je naším společným zájmem. Jde tedy nejen o zájem obyvatel Moravy, ale i Čech; jestliže totiž nebude uplatněna zásada samosprávy přirozených (tzn. především historicky přirozených) celků, vzniknou různé, nespokojenosti a může to vést k negativnímu politickému vývoji, u kterého lze předpokládat právě jen to, že vyústí ve zbytečné rozpory mezi obyvateli Čech a Moravy. Česká politika měla možnost restituovat zemské zřízení a právem pojmout obě nové země spolu se Slovenskem jako partnery ve spolkovém státě. Na itakovém přesně definovaném základě by taktika byla nejen myslitelná, ale i nutná, o kompromisech ani nemluvě.

Místě toho je v naší politice mnohem více partikularismu a bezzájmovosti; než by si člověk vymyslel. A aby to všechno vypadalo moderně, říká se tomu pragmatismus. Přijmou se absurdní kompetenční zákony — ovšem, je to pragmatické, vyjedná se jeden tanků do Sýrie — pragmatismus! A tak dále. To právě všechno souvisí s minu-

Požádám vás proto, abyste dokončil to, co jste říkal o vzniku liberální strany.

Pokusím se navázat tam, kde jsem přestal. Když jsme na podzim roku 1989 zjistili, že vytvoření politické opozice složené z nezávislých iniciativ neprosadíme, jednali jsme samostatně a sami jsme politickou komisi vytvořili. 11. listopadu 1989 jsme se prohlásili opoziční politickou stranou a požádali jsme ministerstvo vnitra o registraci.

Přes malou publicitu, prakticky jen prostřednictvím Svobodné Evropy, která nám byla nakloněna více než Hlas Ameriky, měl tento náš krok velký ohlas. Přihlášky do opoziční strany se jen hrnuly a

režim zřejmě nevěděl, co dělat. Jsem přesvědčen, že tento náš krok přispěl k rychlému pádu režimu.

Jenomže — pád režimu pro nás nebyl jednoduchý. Spolu s ostatními nedůvěřlivci režimu jsme vybráli nad diktaturou a měli jsme pocit, že celkové vítězství je oprávněné i naším vítězstvím. Jako politická síla jsme ovšem skončili v poli poražených. Chartisté, kterým se na rozdíl od nás už během předešlého roku podařilo získat podporu inteligence, zejména umělecké, ovládli OF a k nám se chovali nepřátelsky.

V rozhovoru otiskném v publikaci Deset pražských dní říká Martin Palouš, že prý jsem (rozumím) jsmem na počátku Občanského fóra příliš prosazoval naši stranu a že jsem se z OF poněkud stáhl (stáhli). Když to čtu, nechci věřit svým očím: stáhl... Oni nás přece k ničemu nepustili, nezvali ani jednoho z nás do rozhodujících orgánů a když jsme něco — cokoli — řekl, ukřičeli nás, nebo vytáhli na nás s argumentem, že teď se nerozdělují pozice (ve skutečnosti, řekl bych, si je už tenkrát víceméně rozdělili). O nějaké diskusi, debatě s námi nemohlo být ani řeči. Jejich nová vlna nás do 31. ledna za politickou stranu neuznala, takže jsme vlastně ani nemohli být u nějakého kulatého stolu či jiného politického jednání — ilegálně nám skončila dva a půl měsíce po převratu, 31. ledna 1990. Neuvěřitelné!

Ale vraťme se k listopadu. Tvrdili nám tehdy, že nesmíme vystoupit na demonstraci, protože jsme strana a dělali bychom si reklamu (řadím Palouš). Takže na demonstracích vystupovali lidovci a Čs. socialisté (to nějak nevadilo) a na Letnou pozvali dokonce Adama — kdyby si býval neufízl ostudu, mohl se z něho stát brdina...

A tak tedy, abych nemluvil zbytečně ukřivěně, dnes to máme za sebou. Období od parlamentních voleb jsme přečkali, peskování vlastním režimem, odložení v druhotádě, tzv. politické komisi OF; ve volbách jsme získali dva mandáty ve FS a 5 v ČNR. Bylo to obříznuté období — museli jsme ve prospěch OF omezovat svou identitu, nemě-

li jsme na «živobytí», ztráceli jsme členy i přívržence. Po parlamentních volbách jsme z OF vystoupili, bohužel, komunální volby byly příliš brzy na to, abychom mohli vystoupit patřičně důrazně a samostatně. Máme kolem 50 zástupců v místních orgánech a přirozeně s tím nejsme spokojeni.

INTERVIEW

24. května 1991

Pokračování

V kterém bodě politického spektra se LDS nachází, ke kterým stranám má nejbližší a s kterými hodlá do budoucna spolupracovat?

Zdánlivě jsou to otázky velice jednoduché. Nikdo nepochybuje, že LDS je stranou střední, ale zároveň také stranou pravicovou, tedy pravý střed. Nejbližší nám proto stojí strany pravého středu a demokratické pravice, KDS, GDA a ODS. Bylo by jistě logické, kdyby tyto strany šly společně do příštích parlamentních voleb. Ale bude to tak opravdu?

Volby — doufejme — budou za rok. Bylo by možné sáhodlouze rozvíjet varianty všech možných budoucích volebních uskupení, ale myslím, že by to bylo předčasně, protože za měsíc může být vše úplně jinak.

Vznik liberalismu apadá do 17. a 18. století. Navazuje současná LDS na tradice? Mohl byste je specifikovat?

Ovšemže, tradice liberalismu sahají až do 16. století (podle jiného pojetí ještě innohem dál); důležité ovšem je, že doba, v které žijeme, je dobou nového a celkového rozkvětu liberalismu. Máme se na to těšit.

„Zásaduh“ o rozkvětu liberalismu mají zejména totalitní systémy, které znesvětily naše století smrtěmi, nenávistí, válečného ničení a genocid. Všichni si znovu musíme klást základní otázky o tom, jak má vypadat opravdu svobodná společnost a jak se má svým uzpůsobením chránit proti možným recidivám autoritářství. Pokud při takových úvahách dojdeme k svobodě lidského individua — nikoli pouze tak, že je jí zapotřebí, ale že je přímo základní politickou hodnotou, kterou je třeba bezodkladně prosazovat ve všech oblastech života a neustále chránit, pak jsme již na počátku liberálního pojetí politiky. Je ale prakticky nemožné, abychom k tak závazným závěrům došli, aniž bychom byli, třeba nevědomky, ovlivněni tradicí. Tou tradicí ne-

musí být a nejčastěji ani nebývá John Locke nebo liberální ekonomie, ale minulá politická činnost a politická filozofie ve vlastní zemi, jejíž výsledky a důsledky jsou patrné do dneška.

Pro nás mělo takový význam navázání na českou obrozeneckou politickou linii Palacký—Havlíček—Masaryk, která má ve své podstatě četné liberální prvky a mnohé další prvky, na které může dnešní liberální politické myšlení navázat. Liberální na této tradici vidíme zejména ono směřování k individuální svobodě jako k základní hodnotě, bez níž není myslitelná ani svoboda národní.

Podotýkám, že jsem se v podobném smyslu zabýval naši politickou minulostí už v roce 1969 (v časopise Tvář) v polemice s marxistickým pojetím tradice české politiky (Karel Kosík); marxistická koncepce ještě tehdy víceméně bezostyšně spočívala na třídním základě, na dialektice pokrokového a reakčního a na svobodě kolektivní, což je de facto popření svobody. Když se dnes v hromadném měřítku (a přes noc!) stali z tehdejších marxistů »liberálové«, připadá mi velmi nesvoje, už pro tu jejich tradici. Vždyť marxismus předvedl svou společenskou realizaci dosud vždy jen jako něco krajně potlačovatelského, a to zvláště proto, že se svobodou zachází revolučně dialekticky jakožto s hodnotou kolektivní. Vůbec nevyklučuji, naopak předpokládám, že také z této tradice vzejdou liberální politické osobnosti, ovšem jenom a výlučně tak, že se s touto tradicí jednoznačně rozejdou.

Rozumím-li tomu dobře, považujete v současné době za aktuální dbát na jakousi, řekněme, »čistotu« liberalismu u nás.

Takhle bych to rozhodně reformuloval. My si v žádném případě nechceme dělat nějaký patent na liberalismus. Lidé a politické směry se v této převratné době rychle vyvíjejí, zatímco — zlatý strom života se zelená. Považujeme za potřebné a nutné udělat vše pro to, aby se osobnosti a směry různých liberálních proudů spojily v jedno liberální hnutí. LDS to považuje za jeden ze svých prvotných úkolů.

To ale, o čem jsem hovořil předtím, je něco úplně jiného. A také nejde jen o liberalismus, jde o to, zabránit všeobecné dezinformovanosti, abychom si jeden druhému nelhali do kapsy. Chápu, že existují exkomunisté a opstkomunisté, kterým by se z taktických důvodů náramně hodilo vystupovat jako liberálové. To by to ale za chvíli u nás vypadalo ještě hůř než teď, kdyby si každý nalepil politickou vignetu ne podle toho, jaký je a co dělá, ale jak se mu to hodí.

Za rok budou parlamentní volby. Mohl byste čtenářům přiblížit záměry strany v období do voleb?

Musíme se na volby potádně připravit a všechno možné zvětšit: počet členů, základních organizací, příznivců, sdělovacích prostředků, které by byly očitny s námi komunikovat atd. Zápolíme s nepostačujícími materiálními podmínkami. To jsme na tom ale pořád ještě líp než velká většina nových stran. Chceme proto navrhnout zákon, který by jednorázově poskytl státní příspěvek všem novým stranám. Tato suma by se pak vrátila do státního rozpočtu z výnosů (prodeje, pronájmu) majetku zabaveného KSC.

To hovořím o velmi důležitých záležitostech. Ale jen zdánlivě. Obávám se naopak, že jde o jednu z celkových a zásadních věcí, a tak u ní zůstanu: u odporu veřejnosti proti politice a politickým stranám.

Dovedete si jistě představit nepříznivou reakci mnoha a mnoha lidí na to, že všechny politické strany včetně erotiků a přátel píva, by měly dostat prostředky ke své existenci? Nevím, jak vy, já si to představuji snadno. Vzpomínám si, jak jsem v prosinci 1989 na besedě se studenty VŠE prohlásil, že chceme rehabilitovat politiku a politické strany — vzpomínám na ten nečekaný výbuch úžasu a zlosti. Tenkrát jsem si říkal: Inu, není divu, vždyť z politických stran znají jenom KSC, však se to brzy spraví. Ted už si něco tak nalvňoho nemyslím.

Dnes vidím to, co všichni ostatní: politická kultura se k nám, pochopitelně, sama nedostavila a naše politická scéna se znetolně propadá v její pravý opak. A tentokrát už za to mohou také naše nové, demokratické strany. Mluvil jsem už o tom, i o »světovém« pojmu (pragmatismus), do kterého se to vše hall.

Je ovšem dobré si uvědomit, že — například ve srovnání s liberalismem — má tento »pragmatismus« u nás až příliš mnoho historických kořenů, a to v době docela nedávné.

Nejsem už nejmladší. Už před pětadvaceti třiceti lety mne děsil pragmatismus naší opoziční Intelligence, která se v 60. letech držela jako klíšť marxismu, protože se to smělo a bylo to výhodné. Pochopitelně, že od marxismu nedržel odstupu; nakonec Jan Patočka chválil Karla Kosíka a Masarykově vytýkal, že se málo věnoval marxismu ..

Tady není samozřejmě místo na pojednávání o všech aktuálních pragmatismech. Ale jeden je zvlášť aktuální — pragmatismus reformního komunistickeho vedení v letech 1968—1969: podpis moskevských protokolů (k čemu si mysleli, že to bude dobré?), schválení okupace Československa Sovětskou armádou a posléze mimořádné zákonodárství, podepsané Dubčekem jako předsedou parlamentu, které otevřelo dveře perzekucím normalizačního období. Není pak v této souvislosti docela pochopitelné, že naši lidé, jimž, dalo by se bohužel říci, není pragmatismus tohoto druhu od přírody cizí, při prověrkách počátkem 70. let houfně odřikávali, že chápou příchod Sovětské armády a že už měli řádění pravicových hord po krk?

Tedy pragmatismus. Jak je vidět, se samozřejmě v oněch desetiletích komunistické nadvlády projevoval vysloveně levicově. A podle mého názoru je také jednou z jeho tvářích sametovost naší demokratické revoluce vůči KSC (že přizvala komunisty ke kulatým stolům, že s nimi navázala národní porozumění atd.).

Domnívám se, že jednou z hlavních úloh liberální strany před volbami je prosazovat v politice kulturu, slušnost a zásadovost; toho ostatního je v ní až až. LDS nebyla a nehodlá se stát stranou andělskou, ale stranou s čistým štítem, stranou slušných lidí. Protože koneckonců nám opravdu jde o rehabilitaci politiky jakožto péče o obec a stát.

Richard Pospíšil

Část rozhovoru s poslancem Karlem Štindlem, členem předsednictva ČNR

To hlavně, co bych já vytkl projevu Petra Pitharta, bylo, že v něm sice podobně jako my považuje budování spolkového státu za dlouhodobý proces, ale de facto odkládá začátek tohoto procesu na neurčito. Jak už jsem zde jednou řekl, my se domníváme, že tento proces by měl začít hned. Celou záležitost jsme považovali za jakousi ideu, kterou by měla česká politika prosazovat, i když zatím není pro Slovensko přijatelná. Nikde není totiž řečeno, že se nemůže prosazovat to, o čem se soudí, že v současné době prosadit nelze.

● V souvislosti s premiérem Pithartem bych se vás rád zeptal na OH, které se na proběhnuvším sněmu definovalo jako hnutí liberální. Co na to říkáte vy jako liberální demokrat?

Částečně mohu vyjít z toho, o čem jsme již hovořili. Naše státoprávní koncepce je ryze liberální. OH se ustavilo ze zbytku OF, který zůstal po odchodu KDS, LDS a nejčerstvější ODA a ODS, tedy stran, jež se programově, politicky a názorově vyhranily; zbytek zachoval původní politické rozpětí OF »pro všechny«. V OH jsou liberálně zaměřeni jedinci a ještě na začátku pléna 23. dubna se zdálo, že OH jejich přičleněním podpoří liberální koncepci spolkového státu. Nestalo se tak a právě hlasy OH byla tato koncepce poražena. Usuzuji z toho, že vedoucí osobnosti OH nechovají liberalismus jako osobní filosofický a politický názor a v případě hlasování v ČNR si na všech ostatních vynutili »straníckou disciplínu«. Ostatně jsem měl již dříve z činnosti některých vůdčích osobností OH dojem, že používají slova liberalismus spíše v módním smyslu a jako snadnější základnu napadení ekonomické reformy, činnosti Václava Klause a jeho strany ODS v pátkách, které mezi novými stranami vzešlymi z OF probíhaly nebo probíhají. Stručně řečeno, zatím si nemyslím, že OH je liberální hnutím.

M. POLÁK

LDS
Liberálové

CHAG SAMEACH

Chaim Herzog židovským komunitám

Das Goldstück unter den Münzen.

Draží přátelé,

čtyřicáté třetí výročí izraelské nezávislosti oslavujeme na sklonku podivuhodného roku. Jako bychom si už zvykli na zázraky. Jak jinak lze nazvat zmaření plánu Saddáma Husajna, který prohlásil, že použije proti Izraeli nekonvenční zbraně a ohněm a plynem zdevastuje většinu našeho území? A jak jinak lze označit druhý exodus - mohutný příliv Židů ze Sovětského svazu do Izraele, kdy jen za uplynulých dvanáct měsíců přicestovalo na 200.000 imigrantů?

I zázraky provází bolest, oběti a lidské úsilí. Než srazily spojenecké vojenské síly pod vedením USA Irák na kolena, dopadaly na Izrael irácké rakety. Tyto útoky ochromily turistický ruch i další složky našeho hospodářství, zničily nebo poškodily tisíce domovů, zranily stovky občanů. Bylo jasné, že Husajn chce vyprovokovat Izrael k odvetě, a tak rozštěpit nepřátelskou koalici. Izraelská vláda se rozhodla na tento cynický manévr nereagovat a její umírněnou politiku ocenil celý svět, aniž by na okamžik zapochyboval o tom, že jsme schopni se bránit.

Poválečné úsilí o nastolení nového řádu na Středním východě nebude určitě úkolem jednoduchým ani krátkodobým a pro Izrael bude znamenat vážné nebezpečí. Každý, kdo věří v rychlou dohodu mezi arabskými státy, přehlíží základní skutečnosti arabského světa, jenž je rozpolcen nesyváry a vnitřními rozpory. Ve zdejší intifádě jsou obětmi arabských vražd především sami Arabové.

Některé státy mají tendenci považovat arabsko-izraelský vztah za primární a nejnebezpečnější konflikt Středního východu - takový názor zastává Evropské společenství. Toto hledisko je pochybné a jeho nesprávnost se již několikrát prokázala; potvrdilo se to i nyní, ve světle krize

a války v Perském zálivu. Arabsko-izraelský spor je samozřejmě velice důležitý a je nutno usilovat o jeho řešení. Islámský fundamentalismus je však mnohem nebezpečnější a ohrožuje nejen státy v této oblasti, ale také šedesát miliónů obyvatel pěti muslimských republik v Sovětském svazu, a možná i země Střední Asie. Iráckou invazi do Kuvajtu nezpůsobil izraelsko-arabský spor, stejně jako nezapříčinil sovětský vpád do Afghánistánu či rozpad Libanonu.

Nechci teď podrobně rozebírat, jak si představujeme budoucí politické dohody. Doufáme, že irácké útoky na Izrael a izraelská umírněnost ovlivnily vztah některých arabských států k naší zemi. Rádi bychom své sousedy přesvědčili, aby se podle evropského vzoru snažili vytvořit na Středním východě jakýsi společný trh. Ruští přistěhovalci, představující obrovskou zásobárnu znalostí, talentů a odborného umu, otevírají tomuto regionu a jeho společné prosperitě téměř neomezené možnosti.

Ruská alija a její přínos pro Izrael i celou oblast je neobyčejně důležitý. Z pohledu židovské historie znamená záchranu ohrožených životů, navrácení duchovního dědictví a identity nezanedbatelné části kdysi velmi tvůrčí židovské komunity, která byla po sedmdesát let násilně odtržena od své minulosti a podstaty.

Úplné zapojení emigrantů do života v Izraeli je obrovským problémem - fyzickým i psychologickým. Za současných výjimečných okolností máme tu úžasnou - a opravdu záračnou - příležitost ovlivnit budoucnost našeho lidu a Izraele. Řádná absorpce statisíců a možná miliónu sovětských Židů a podivuhodné aliji etiopské vyžaduje velkou práci a podporu.

Jen díky přátelství mezi Izraelem a světovým židovstvem, přátelství, jež bylo ještě umocněno dobrovolným zvýšením daní, se nám mnohé podařilo. S lítostí ale přiznáváme též neúspěchy a znepokojivé problémy. Potřebujeme urychleně desítky tisíc bytových jednotek a pracovních míst. Zvýšení zaměstnanosti závisí, jak víme, na nových průmyslových odvětvích, obchodu a výzkumných ústavách, jejichž rozvoj žádá miliardové investice, což je další problém jak pro světové židovstvo, tak pro Izrael.

Kéž čtyřiačtyřicátý rok existence izraelského státu přinese mír, ekonomický růst, zdomácnění velkého přílivu emigrantů, židovské vzdělání a solidaritu po celém světě.

Vám všem - Chag sameach.

Poselství izraelského prezidenta Chaima Herzoga židovským komunitám v zahraničí ke Dni nezávislosti 1991 - 5751.

